

Aleksandar ĆUKOVIĆ*

KAMIJEVSKI APSURD U KRATKIM PROZAMA LIDIJE DEJVIS

Sažetak: Rad se bavi apsurdnim u kratkim prozama američke spisateljice Lidije Dejvis (1947), s posebnim fokusom na njenu najnoviju zbirku pripovijedaka *Ne mogu i neću*. Nastoji se sagledati odraz kamijevskog apsurga (izražen u *Mitu o Siziću*) u kratkoj prozi Lidije Dejvis. Upravo je Kami pod uticajem Ničeove i Sartrove filozofije obrađivao pitanje o smislu i besmislu u svojim djelima, a ključno pitanje egzistencijalizma jeste upravo odnos čovjeka i svijeta, u kom on pronalazi nesklad i apsurd iz kojih se i rađa osjećaj besmisla. Prozu Lidije Dejvis, priče koje obimom variraju od jedne rečenice do preko trideset strana, odlikuje preciznost, svedenost, humor, a naročito mješavina filozofije i poezije u kojima, eksplicitno i implicitno, čitalac biva naveden na razmišljanje o apsurd.

Ključne riječi: *apsurd, Lidija Dejvis, Alber Kami, proza, filozofija, američka književnost, kratka priča*

Kratke proze američke spisateljice Lidije Dejvis, naročito one u knjizi *Ne mogu i neću*, u kojoj dužina priča varira od jedne rečenice do tridesetak stranica (njih oko 120), pored brojnih osobenosti u izrazu i stilu odlikuju se i specifično izraženom mješavinom filozofije i književnosti (nekada konkretno poezije). Upravo veza filozofije i književnosti kod Dejvisove ponajbolje biva izražena u apsurdnom, ali onom apsurdnom koje bi se najšire dalo podvesti pod određenje koje daje Milan Vujaklija, a to bi značilo *logički nemoguće, besmisleno, nerazložno, neprilično, smiješno*.¹

Književne situacije koje, u krajnjem, predstavljaju suštinski odlazak u besmisleno, ukoliko bismo tražili sličnosti u pretečama književnosti apsurga — kod

* Mr Aleksandar Ćuković, Podgorica

¹ Vujaklija, Milan, *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1980, str. 69.

Dejvisove se mogu povezati sa onim sistemom, odnosno svijetom i atmosferom koje pronalazimo kod Albera Kamija i Danila Harmsa.

Egzistencijalizam prepoznat u Kamijevom stvaralaštvu u prvi plan ističe inverziju tradicionalnog odnosa, prema kojoj je esencija prethodila egzistenciji. Čovjek je, dakle, bačen u svijet, sam, prepušten sebi i to osjećanje stvara mučninu. U čuvenom eseju *Mit o Sizifu* zastupa stav da se čovjek u svijetu koji je lišen iluzija i jasnoće osjeća kao stranac.² Kami i definiše osjećanje apsurdnosti na koje je čovjek, taj stranac bačen u svijet, osuđen i pojašnjava da „taj razdor između čoveka i njegovog života, između glumca i njegovog dekora, to je upravo osećaj apsurdnosti“.³ Bio kriv ili ne, čovjek će isto završiti. Spas je, prema njegovom mišljenju, u autodestrukciji. Upravo zbog tog nedvosmislenog zaključka ovo Kamijevo djelo biva lišeno nade u smisao čovjekovog djelovanja. Manifestacije apsurdna rađaju se iz svakodnevice, običnog života, što daje upečatljiv ton i jasnu sliku, blisku običnom čovjeku. Iz čorsokaka u kome se čovjek nalazi i nastaje apsurd. Rutina kojoj se običan čovjek, prema Kamiju, ili vraća i potpuno predaje, ili je odbacuje bivajući savršeno svjestan svoga položaja, utiče na to da vrijeme postane čovjekov najveći neprijatelj.⁴ Izvodi zaključak da je apsurd jedina i najpouzdanija veza čovjeka i svijeta, te je u takvoj konstelaciji ljudska egzistencija ponižavajuća, što je, u suštini, Hajdegerov stav.⁵

U „Cirkularnoj priči“ Lidije Dejvis imamo sizifovsko suočavanje s banalnom i posve apsurdnom dilemom čija atmosfera razdražuje i uvijek iznova dovodi do razočaranja: „Sredom rano ujutru uvek se s ulice čuje buka. Budi me i uvek se pitam kakva je to buka. To je uvek đubretarski kamion koji odnosi đubre. Kamion dolazi rano ujutro svake srede. Uvek me budi. I ja se uvek pitam kakva je to buka.“⁶ Ovo nadasve apsurdno „cirkularno“ pitanje, koje se svake srijede ujutru javlja uprkos bezbroj puta datom odgovoru, ukazuje ne samo na čovjekovu okovanost rutinom i patološku strast za apsurdom, već i na čovjeka koji uprkos rješivosti situacije biva iznova stavljen u ulogu stranca u odveć poznatim i više nego jasnim prilikama. Izdignuto na jedan viši nivo, izvodimo zaključak i da čovjek biva svjedok te „jedine i najpouzdanije veze“, kako Kami opisuje relaciju čovjek — apsurd. Navedeni primjer mogao bi podsjećati na nešto što bi se moglo opisati „atmosferom kamijevskog svijeta“. Radnja je svedena

² Kami, Alber, *Mit o Sizifu: ogled o apsurdnu*, Paideia, Beograd, str. 9.

³ Isto, str. 14.

⁴ Isto, str. 22.

⁵ Isto, str. 69.

⁶ Dejvis, Lidija, *Ne mogu i neću*, Geopoetika, Beograd, 2015, str. 17.

na banalne ili bizarne postupke ili je uopšte nema. U *Strancu*⁷ se Merso, na primjer, provlači kroz dane, potpuno prazan, ne uočavajući među njima bilo kakvu razliku. Kami smatra da absurd dolazi iz „kalupa“ u kom se čovjek nalazi zahvaljujući sistemu: „As Camus now presents his own version of the experience, ‘the stage sets collapse. Rising, streetcar, four hours in the office or the factory, meal, streetcar, four hours of work, meal, sleep, and Monday Tuesday Wednesday Thursday Friday Saturday and Sunday according to the same rhythm...’ (MS, 12–3). As this continues, one slowly becomes fully conscious and senses the absurd.“⁸

Egzistencijalističku „žrtvu“ (čovjeka *stranca*) prepoznavamo i u priči „Blumington“ u kojoj doslovce stoji: „Sad kada sam ovdje već neko vreme, sa sigurnošću mogu da kažem da tu nikad ranije nisam bila“⁹, u kojoj nam susret s novim ne biva jasan bez koncepta vremena koje je samom „strancu“ najveći neprijatelj (npr.: „Njen rođendan“; 105 godina: danas ne bi bila živa čak i da nije umrla¹⁰).

Koncept čovjeka „bačenog u svijet“ kod Dejvisove dobija i novu relaciju — onu u kojoj u nepoznatom hotelu i nepoznatom gradu spokoj (san) strancu nastupa tek onda kada sam odluči da napusti sopstvenu nepoznatu samoću i ode potpunom strancu u susret (čak postelju), čime se zaokružuje slika otuđenosti. Lutanje je, moglo bi se reći, jedna od posljedica onog što Žarko Paić naziva (kada je u pitanju lutanje u eri globalizacije) „nesvodljivom autentičnošću pojedinca“.¹¹ Dakle, u priči „Budna noću“¹² autorka utočište od nemira zbog novog i nepoznatog gasi odlaskom u još kompleksnije novo i nepoznato, što je svakako absurd koji podsjeća na onu kamijevsku patološku povezanost čovjeka i apsurdnog poretka. U njenim prozama gradacijski možemo posmatrati naglašenu usamljenost i otuđenost koja je značajno obilježje Kamijeve filozofije.

Slično tome, u priči „Večera“ pripovjedač u prvom licu nam kaže da se još nalazi u krevetu, uprkos činjenici da su gosti već stigli na večeru koju treba da pripremi, tačnije — koja bi već trebalo da je spremna. Čitalac bi u nastavku očekivao zbunjenost i paniku kojom bi se situacija razriješila na neki od mogućih načina. Ipak, našavši se u dilemi šta da spremi za večeru gostima koji su već stigli, pripovjedač se jednostavno odlučuje za vraćanje u krevet kako bi još malo razmislio o tome.¹³ Da razmisli o novouspostavljenim okvirima. Ovdje

⁷ Kami, Alber, *Stranac*, Nova knjiga, Podgorica, 2013.

⁸ <https://plato.stanford.edu/entries/camus/>, pristupljeno: 21. 11. 2017.

⁹ Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 20.

¹⁰ Isto, str. 232.

¹¹ Paić, Žarko, „Neka svako misli svojom glavom i piše protiv sebe“, u: Ćuković, Aleksandar, *Konture horizonta*, Jumedica Mont, Podgorica, 2015, str. 204–205.

¹² Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 23.

¹³ Isto, str. 60.

se nazire i izvjesna doza blage komike, slično kao i u priči „U galeriji“, u kojoj vizuelna umjetnica bezuspješno pokušava okačiti svoj rad jer postavlja izložbu. Pošto nije uspjela da okači rad, silazi s merdevina, ide od jedne do druge osobe (publike koja je došla na otvaranje izložbe) moleći za pomoć u kačenju. I tu nailazi na uporno odbijanje. Niko neće da joj pomogne. Čak joj govore da je ona „jedna vrlo naporna žena“.14 Dakle, opet komična situacija koja pojačava efekat koji apsurd proizvodi, što bi možda bilo blisko Harmsovom apsurd. Međutim, izgleda da tu dolazi do izražaja i kamijevski duh jer on smatra da je svakodnevnica „tragedija i komedija odjednom“, dakle njihova apsolutna sinhronizacija ta dva stanja koja rađaju izvjesnu frustraciju zbog čovjekove želje da svijet učini sigurnim mjestom, svojim mjestom. Alijenacija s kojom nas Dejvisova neprestano suočava kalemi se na apsurd koji nastaje iz bezosjećajnosti svijeta i njegove indiferentnosti prema sudbini samog pojedinca. Likovi kod Dejvisove ostaju sami, urkos borbi da budu samodovoljni i slobodni. Oni, svjesno ili ne, kidaju veze s ljudima oko sebe i okruženjem (primjer tome jesu priče „Loš roman“15 i „Dok čekamo poletanje“16).

„U apsurdnom svijetu, vrijednost nekog pojma ili nekog života mjeri se po njegovoj neplodnosti“17, ističe Kami u *Mitu o Sizifu*. Kada bismo to pokušali potkrijepiti nečim sličnim u prozi Lidije Dejvis, mogli bismo navesti priču „Pseća dlaka“: „Psa više nema. Nedostaje nam. Kada se oglasi zvono na vratima, nema ko da zalaje. Kad se kasno uveče vratimo, nema nikog da nas dočeka. Još ponegdje po kući, i na odjeći, nailazimo na njegove bele dlake. Sakupljamo ih. Trebalo bi da ih bacimo. Ali one su sve što nam je od njega ostalo. Ne bacamo ih. Gajimo ludu nadu da ćemo — ako budemo sakupili dovoljno dlakomoci da ga sastavimo.“18 Uprkos iskazanoj nadi, autorka jezičkim sredstvima pojačava osjećaj apsurdne situacije u kojoj se vrijednost mjeri veličinom i očiglednošću njegove neplodnosti. Dakle, ovdje imamo ne samo neplodnost pojma ili života, već i samog djelanja. Na fonu navedenog, interesantno je osvrnuti se i na to kako Kami ocjenjuje apsurdno u radu Franca Kafke. Naime, Kami tvrdi kako Kafkin rad sjajno prikazuje stanje apsurdna, ali da zbog tračka nade koji neprimjetno „ugrađuje“ u svoja djela Kafka ipak ne uspijeva postati pravi književnik apsurdna. Kod Dejvisove pak u pojedinim pričama poput ove, uprkos apsurdnoj situaciji, imamo i eksplicitno autorsko izražavanje nade koje takođe

14 Isto, str. 80.

15 Isto, str. 35.

16 Isto, str. 216.

17 Kami, Alber, nav. djelo, str. 82.

18 Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 16.

doprinosi apsurdnom, što bismo mogli navesti kao suštinsku razliku u odnosu na kamijevske viđenje apsurdna. I opet nezaobilazna tragedija koja proizilazi iz same svjesnosti lika.

U „Priči koju mi je ispričala prijateljica“ vidimo dva virtuelna, internet prijatelja, potpuna neznanca, što je čest motiv kod Dejvisove, čiji se prvi i posljednji susret odvija u mrtvačnici i to na sljedeći način: „ (...) dozvolili su mu da pogleda svog internetskog prijatelja; upravo tu, on se našao licem u lice s mrtvim čovekom za koga je bio ubjeđen da će biti njegov životni saputnik.“¹⁹ Opet slika neplodnosti, propasti, ispraznosti i ništavnosti savremenog svijeta u kom se čovjek ne uspijeva oteti apsurd, ali i utisku u kom shvata da je svijet tuđ, stran, hladan i bez emocija. U krajnjem, prvi pogled van virtuelne stvarnosti događa se u mrtvačnici, što podrazumijeva povratak ne samo u realnost apsurdnog svijeta, već i uvjerenje u čvrstinu takvog poretka sposobnog da se adaptira na sve moguće okolnosti. Zbog toga je ovdje potrebno podsjetiti na to da je apsurdnost, prema Kamijevom mišljenju, uslovljena sviješću o smrti koja se doživljava kao jedina izvjesnost („Mi ćemo umreti i zato nema ništa smisla; naša ljudska avantura je beskorisna“). U pomenutoj priči Lidije Dejvis cjelokupna avantura lika, najprije virtuelna, a kasnije i geografska (kada on dolazi u stotinama milja daleku Sjevernu Karolinu radi upoznavanja) dobija otjelovljenje upravo u mrtvačnici. Samo napuštanje virtuelnog svijeta, odnosno trenutak u kom bi se dogodio raskid s virtuelnim svijetom i konačan prelazak u realnost, zapravo se dešava u mrtvačnici, što bi se moglo posmatrati kao refleksija onog što Kami smatra jedinom izvjesnošću.

Kami naglašava da je sreća prolazna kao i ljudski život, pokušavajući na taj način da okrene ljude da više cijene život. On ističe da apsurd nije mogućnost egzistencije po sebi, ali je esencija budućnosti naše veze sa svijetom: „For Camus, on the other hand, absurdity is not a property of existence as such, but is an essential feature of our relationship with the world.“²⁰

U *Mitu o Siziifu* pojašnjava da cijenimo naše živote i sreću toliko enormno, a u isto vrijeme smo svjesni da ćemo umrijeti, pa upravo zbog toga naše težnje postaju besmislene. Mi možemo živjeti s dualizmom (sreća — nesreća), no ne možemo prihvatiti paradoks (cijeniti život — i ujedno shvatati da je besmislen). Izvjesna paralela u semiotičkom kontekstu može se naći, između ostalih, u priči pod nazivom „Sahrana“, u kojoj Dejvisova zaključuje: „Oh, a mi pisci mislimo da previše izmišljamo — stvarnost je ipak mnogo gora, svaki put!“²¹

¹⁹ Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 33.

²⁰ <https://plato.stanford.edu/entries/camus/>

²¹ Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 78.

I opet u njoj pronalazimo izraženu bezosjećajnost svijeta prema pojedincu. Takvi junaci, lišeni svakog humanizma, kao kod Sartra, upućeni su na spoznaju svoje tragičnosti.²² Slično je i sa pričom „Egzekucija“ u kojoj ljudi iz svih krajeva zemlje dolaze da prate pogubljenje mladića. Stvar je „iščašena“ do te mjere da su pekare ostale bez hljeba, a pošto su sve krčme bile pune, ljudi su proveli noć napolju i baš tu autorka poetira — „da bi videli kako jedan čovek umire, spavali su u snegu“, nastavljajući u sličnom maniru: „a mi se vajkamo zbog rimskih gladijatora“.²³

Svakako jedan od vrhunaca apsurdna u pričama Lidije Dejvis nalazimo u priči „Dete“: „Nadvijena je nad svojim detetom. Ne može da je ostavi. Dete leži opruženo na stolu. Želi da još jednom fotografiše dete, verovatno poslednji put. Za života, dete nikada nije htelo da bude mirno dok se slika. Rekla je sebi ‘Idem po foto-aparat’, kao da govori detetu ‘Ne pomeraj se.’“²⁴ Iako je autorka ovdje stilski i idejno bliža Harmsu, jasno uočavamo dimenziju u kojoj banalnost, morbidnost i besmislenost sustižu i pritiskaju biće koje nije u stanju da se oslobodi svijeta koji nameće pravila. S jedne strane imamo trijumf, a s druge puku izgubljenost. Što je trijumf veći, i izgubljenost je veća, u čemu se i potvrđuje beskonačno ponavljanje svega. Esenciju monotonije trajanja i beskonačnog ponavljanja svega prepoznamo i kod „telohranitelja“ Dejvisove: „Kud god da krenem ide sa mnom. Ima svetlu kosu. Mlad je i snažan. Ruke i noge su mu krupne i mišićave. On je moj telohranitelj. Ali on nikada ne otvara oči, i nikada ne ustaje iz svoje fotelje. Zavaljen u njoj, nošen s mjesta na mjesto, pažen, zauzvrat, od svojih staratelja.“²⁵

„Fiksiranost čovjeka za poziciju stranca ostavlja mu mogućnost slobodnog i podnošljivog trajanja jedino ukoliko odbaci znanje. U sukobu sa zahtjevom da se znanje koje rezultira samosviješću stekne, opet se pada u protivrečnost, pa neizostavno i u absurd.“²⁶ Kod Dejvisove nailazimo na nešto što bi bilo nalik takvom mehanizmu: posjedovanje znanja koje rezultira apsurdnim osjećanjem. Ona, između ostalog, biva zgrožena nad sviješću čovjeka uopšte,

²² Kod Sartra vidimo, kada je u pitanju otuđenost i lišenost svakog humanizma, da je pisac njegovog dnevnika krajnje eksplicitan: „Ljudi. Treba ljubiti ljude. Ljudi su divni. Spopada me želja da bljujem — i naglo nastupa ono; Mučnina.“ — Sartr, Žan Pol, *Mučnina*, Reči, Zid, u: Izabrana dela, knjiga I, Nolit, Beograd, 1981, str. 121.

²³ Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 99.

²⁴ Isto, str. 39.

²⁵ Isto, str. 38.

²⁶ Femić, Radoje, *Iščekivanje apsurdna — komparativni ogleđ: Beket, Bulatović, Komanin, Ratkovićeve večeri poezije*, Bijelo Polje, 2016, str. 36.

ukazujući na apsurd da čovjek stvarajući mašinu pretvara sebe u životinju. I tu se ne zaustavlja: „Kakvu samo buku industrija diže u svetu! Koliko će se još besmislenih profesija iz nje izroditi! (...) Da bi se napravila jedna jedina igla potrebno je šest različitih specijalnosti. I šta onda očekivati od ljudi iz Mančestera — koji život provedu praveći igle!?!“²⁷ Za Dejvisovu je ovo na izvjestan način „sizifovski posao“. Ova njena priča podsjeća na konstataciju u kojoj Kami naglašava da je svaki od današnjih radnika jednim dijelom zapravo Sizi, ali pošto je on daleko od neizvjesnosti, uprkos uzaludnom poslu koji obavlja, biva ipak srećan. Apsurd naravno nastaje u trenutku kada čovjek pokuša da razumije svijet oko sebe. Besmislenost i apsurd, koji kulminiraju samosviješću i znanjem (saznanjem), autorka pronalazi i u samom činu sanjanja: „(...) evo me opet, ova scena nema nikakvog smisla, sigurno tonem u san, ovo je san, opet ću početi da sanjam.“²⁸

Pored apsurdna, druga konstanta Kamijeve filozofije jeste i pobuna, odnosno revolt koji možemo na izvjestan način uočiti u knjizi *Ne mogu i neću* Lidije Dejvis, koja u cjelini predstavlja bunt i prkos. On odbacuje očajanje zbog apsurdnosti ljudskog trajanja, apsurdnosti svijeta i poziva na revolt i pobunu. Do toga se pak dolazi saznanjem o vlastitoj situaciji i sviješću o sopstvenoj sudbini. Revolt je usmjeren protiv postojećeg stanja, protiv smrti. Ne treba priželjkivati smrt zbog teških okolnosti i tragizma već, uprkos svemu, trajati i što više živjeti.

U priči „Kočijaš i pantljičara“²⁹ lik po imenu Tule ima pantljičaru kojoj u potpunosti pripisuje ljudske osobine, potrebe, želje, oslovljava je sa „ona“, upućuje zahtjeve u njeno ime i, kako primjećuje autorka, „čovjek se u sopstvenim očima srozao na nivo gliste“. Ovdje bismo mogli kazati da je riječ o „upotrebi drugog“, prema Kantovom objašnjenju, odnosno učiniti nešto na šta drugi ne može da pristane, a ne samo na šta ne želi i na šta ne pristaje.³⁰ Shvativši da je u pitanju sudar dvije volje i da je to stvorenje riješilo da ga prosto slomi, Tule sasipa u sebe bočicu vitriola kako bi je se zauvijek oslobodio i zbog toga je, saznajemo od naratora, na samrti. Shvativši da ga ona prisiljava da radi šta hoće, odlučuje se na ubistvo, odnosno samoubistvo, a znamo da je prema Kami-ju samoubistvo rješenje apsurdna. Dakle, Tule se buni odbacujući očajanje. Kod Kamija je revolt usmjeren protiv postojećeg stanja, ali i protiv smrti. U slučaju Dejvisove, konkretno u ovoj priči, pobuna protiv postojećeg stanja direktan je

²⁷ Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 217.

²⁸ Isto, str. 240.

²⁹ Isto, str. 88.

³⁰ Piter Singer, *Uvod u etiku*, s engleskog preveo Slobodan Damnjanović, Novi Sad, 2004, str. 214–245.

uzrok smrti, odnosno odbacivanje očajanja Tulea vodi u autodestrukciju. Revolt, pobuna protiv onoga što je u njemu samom, referiše na sukob sličan onom sa sveštenikom u vrijeme Mersoovih zatvorskih dana, gdje Merso otkriva ono što je u njemu godinama bilo zakopano. Tule svjestan onoga u sebi biva riješen na pobunu, dok Merso pobunom dolazi do svijesti o onome u sebi, uprkos tome što često ponavlja da mu je „svejedno“. Ako kod Kamija imamo izbor: buntovnik ili samoubica, kod Tulea imamo sintezu — on je i buntovnik i samoubica. Ipak, ostaje da lebdi pitanje da li on ovim činom bježi u nadu (nadu da će se ubistvom pantljičare osloboditi i možda nekako spasiti) ili pak isključivo i svjesno u samoubistvo?

Slično Kamiju, Dejvisova kao da takođe insistira na dualizmima (sreća — tuga, život — smrt) koji nijesu tu radi morbidnosti, već radi nauka (svijesti) o cijeni života i sreće. Izvjesne kamijevske motive prepoznamo i u pričama kao što su „Jedenje ribe u osami“, „Pralje“, „Žena u avionu na sedištu do mog“, „Eden fon Horvat u šetnji po prirodi“... Nerijetko u svojim pričama u apsurdne situacije stavlja i ličnosti kao što su pomenuti Eden fon Horvat ili Rolan Bart. U sasvim očiglednim, uobičajenim stvarima, poput čitulja u lokalnoj štampi, bilježaka tokom dugog telefonskog razgovora s majkom, javljanja operatera telefonske kompanije, zvukova stvari u kući (veš-mašine, sata na šporetu, zveckanja tanjira — priča „Jezik stvari u kući“) ili naslova iz nekih brojeva TLS-a (britanskog književnog nedjeljnika), autorka pronalazi izvore apsurdna.

Sama apsurdna književnost jeste svojevrsna pobuna protiv vrijednosti tradicionalne kulture i literature, a takva je cjelokupna proza Lidije Dejvis. Čitaoca ne ostavlja ravnodušnim i neprestano mu nameće razne filozofske dileme koje, zahvaljujući otvorenim krajevima³¹ u njenim kratkim prozama, postaju predmetom najrazličitijih interpretacija. U tom maniru i završava knjigu: „Sve ove godine mislila sam da imam doktorat. Ali ja nemam doktorat.“³²

³¹ Naša otvorenost je, kako to u eseju „Kako čitati kratku priču“ ističe Albahari, preduslov za otvorenost teksta. — Albahari, David, „Kako čitati kratku priču“, u: Ilić, Saša, *Kako čitati: o strategijama čitanja tragova kulture*, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 2005.

³² Dejvis, Lidija, nav. djelo, str. 281.

Literatura

- [1] ALBAHARI, David (2005). „Kako čitati kratku priču“, u: Ilić, Saša, *Kako čitati: o strategijama čitanja tragova kulture*. Beograd: Narodna biblioteka Srbije.
- [2] DEJVIS, Lidija (2015). *Ne mogu i neću*. Beograd: Geopoetika.
- [3] FEMIĆ, Radoje (2016). *Iščekivanje apsurd — komparativni ogled: Beket, Bulatović, Komanin*. Bijelo Polje: Ratkovićeve večeri poezije.
- [4] KAMI, Alber (2008). *Mit o Sizifu: ogled o apsurdu*. Beograd: Paideia.
- [5] KAMI, Alber (2013). *Stranac*. Podgorica: Nova knjiga.
- [6] PAIĆ, Žarko (2015). „Neka svako misli svojom glavom i piše protiv sebe“, u: Ćuković, Aleksandar, *Konture horizontal*. Podgorica: Jumedica Mont.
- [7] SINGER, Piter (2004). *Uvod u etiku*, s engleskog preveo Slobodan Damjanović, Novi Sad.
- [8] SARTR, Žan Pol (1981). *Mućnina*, Reči, Zid, u: Izabrana dela, knjiga I. Beograd: Nolit.
- [9] VUJAKLIJA, Milan (1980). *Leksikon stranih reči i izraza*. Beograd: Prosveta.
- [10] <https://plato.stanford.edu/entries/camus/>

Aleksandar ĆUKOVIĆ

CAMUSES ABSURD IN SHORT PROSE OF LYDIA DAVIS

Summary

The paper deals with the absurd in the short prose of American writer Lydia Davis (1947), with a special focus on her latest collection of “Can’t and Won’t” stories. The reflection of the Camuses absurd, expressed in the “Myth of the Sisyphus”, is being perceived in the short prose of Lydia Davis. Under the influence of Nietzsche’s and Sartre’s philosophy, Camus dealt with the question of meaning and senselessness in his works, and the key question of existentialism is precisely the relation of man and the world, in which he finds discord and absurdity, from which the sense of senselessness arises. The prose of Lydia Davis, stories that range from one sentence to thirty pages, feature precision, dedication, humor, and especially a mixture of philosophy and poetry, in which explicitly and implicitly, the reader is referred to thinking about absurdity.

Key words: absurd, Lydia Davis, Albert Camus, prose, philosophy, American literature, short story